

STORTINGET

Innst. 436 S

(2024–2025)

Innstilling til Stortinget
fra energi- og miljøkomiteen

Dokument 8:242 S (2024–2025)

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Jørgensen og Sofie Marhaug om vern av Stølsheimen

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen utrede opprettelsen av en grønn, sammenhengende korridor gjennom Stølsheimen (Alver, Masfjorden og Modalen kommuner), som på sikt kan gis en vernestatus.
2. Stortinget ber også regjeringen utrede om en sammenhengende 'grønn korridor' gjennom Stølsheimen (Alver, Mas-fjorden og Modalen kommuner) og tilgrensende terreng kan vurderes som kulturhistorisk landskap av stor verdi (KULA).»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Komiteens behandling

Komiteen har i brev til Klima- og miljødepartementet ved statsråd Andreas Bjelland Eriksen bedt om en vurdering av de to forslagene fremmet i representantforslaget. Statsrådens uttalelse følger av vedlagte brev av 2. mai 2025. Komiteen inviterte til skriftlige høringsinnspill i saken og mottok 58 innspill. Sakens

dokumenter, inkludert de skriftlige innspillene, er tilgjengelige på sakssiden på stortinget.no.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Mani Hussaini, lederen Ingvild Kjerkol, Stein Erik Lauvås, Linda Monsen Merkesdal og Sigurd Kvammen Rafaelsen, fra Høyre, Kari Sofie Bjørnsen, Michael Tetzschner, Bård Ludvig Thorheim og Ove Trellevik, fra Senterpartiet, Marit Arnstad, Lisa Marie Ness Klungland og Gro-Anita Mykjåland, fra Fremskrittspartiet, May Helen Hetland Ervik og Marius Arion Nilsen, fra Sosialistisk Venstreparti, Lars Haltbrekken, fra Rødt, Sofie Marhaug, fra Venstre, Ola Elvestuen, fra Miljøpartiet De Grønne, Une Bastholm, og fra Kristelig Folkeparti, Kjell Ingolf Ropstad, viser til Dokument 8:242 S (2024–2025) fra representanter fra Rødt om vern av Stølsheimen.

Komiteen viser til at Stølsheimen er et fjellområde i Vestland fylke som strekker seg over flere kommuner. Deler av området, som omfatter kommunene Høyanger, Vaksdal, Modalen, Voss og Vik, er allerede definert som landskapsvernområder. Statsforvalteren er, på oppdrag fra regjeringen, i gang med en verneprosess med tanke på å gjøre fjellpartier i Masfjorden og Alver kommuner til nasjonalpark.

Komiteen viser til at det med bakgrunn i Meld. St. 14 (2015–2016) pågår en prosess for å verne mindre områder med verdifull natur i lavlandet, såkalt «supplerende vern», og at det også pågår også prosesser for å vurde-

re utvidelse av eksisterende nasjonalparker og landskapsvernområder, samt opprettelse av nye slike verneområder. I tillegg vurderes det å endre vernekategori for enkelte verneområder fra landskapsvern til nasjonalpark.

Komiteen merker seg at Stølsheimen har unike naturkvaliteter og en rik kulturhistorie. Området er spesielt nedbørrikt og varierer mellom en frodig vegetasjon, goldt landskap med myr, elver og høye fosser. Dette gir et stort naturmangfold. Deler av Stølsheimen er et UNESCO-utvalgt biosfæreområde.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Venstre og Miljøpartiet De Grønne, har merket seg at regjeringen i Meld. St. 35 (2023–2024) Bærekraftig bruk og bevaring av natur uttalte at den vil vektlegge kommunal aksept ved vern av areal som nasjonalpark eller landskapsvernområde.

Komiteen viser til at det har kommet en rekke skriftlige høringsinnspill til forslaget fra enkeltpersoner og fra organisasjoner (Ung for fjella, For Folk og Fjell, Folk for fjella, Motvind Vest) som stiller seg positive til forslaget, og ett negativt skriftlig høringsinnspill fra et grunneierlag.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet og Høyre, har merket seg at Alver og Masfjorden kommuner ikke ønsker vindkraft i sine kommuner, og at innbyggerne i Modalen kommune tidligere denne våren sa nei til vindindustriplaner gjennom en folkeavstemning.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet støtter arbeidet med å bevare verdifulle naturområder, men understreker at prosesser knyttet til vern bør baseres på lokal forankring og kommunal aksept. Disse medlemmer viser til at det allerede er verneprosesser i gang, blant annet i Masfjordfjella, og at kommunene har anledning til å spille inn nye områder. Når det gjelder forslag om vurdering av KULA-status, viser disse medlemmer til at dette skal baseres på faglige vurderinger foretatt av Riksantikvaren, og mener det er lite hensiktsmessig at Stortinget instruerer om slike vurderinger.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti understreker at selv om deler av Stølsheimen, med tilgrensende områder, formelt sett er vernet eller utredes for vern, er utbyggingspresset stort. Særlig for de delene som ikke har et sterkt og formelt vern, som for eksempel Modalsfjella. Disse fjellene ble riktignok tatt ut av Nasjonal ramme for vindkraft i sin tid etter det Norges vassdrags- og energidirektorat definerer som «hard eksklusjon» (det

vil si eksklusjon av arealer som er uaktuelle for vindkraftutbygging på grunn av tekniske/økonomiske forhold eller på grunn av at arealene er formelt vernet eller tilsvarende). Men utbyggerne har ikke latt seg stoppe av dette.

En mulig «grønn korridor» som går gjennom Alver, Masfjorden og Modalen, har vært utsatt for sterkt press fra vindindustrien.

Disse medlemmer understreker at både Alver og Masfjorden kommune har sagt tydelig ifra om at de ikke vil ha vindkraft i sine kommuner. Denne våren sa også et stort flertall på drøye 70 pst. av innbyggerne i Modalen kommune nei til vindindustriplaner gjennom en folkeavstemning. Lokalbefolkningen og lokaldemokratiet i området ønsker med andre ord ikke å gå løs på naturverdiene i Stølsheimen.

Disse medlemmer mener at nasjonale politikere og myndigheter bør ta enda større ansvar for at denne unike vestlandsnaturen ikke bygges ned.

Disse medlemmer understreker at de høye fjellene langs vestlandskysten er dårlig vernet i dag, til tross for fjellenes unike kvaliteter. Det er nedbørsrike områder med delvis kalkfattige fjellområder. Fjellområdet varierer mellom en frodig vegetasjon, goldt landskap med myr, elver og høye fosser. Dette gir et stort naturmangfold av planter og dyr.

Disse medlemmer viser til at Biofokus i 2022 kartla naturområder i Masfjorden og Modalen, på plasser der det var foreslått vindindustri, og som ikke er omfattet av en mulig fremtidig nasjonalpark eller av det etablerte landskapsvernområdet. Utredningen pekte på at dette er blant de mest nedbørsrike kommunene i landet, noe som gir grunnlag for viktige og sjeldne naturtyper. Selv om utredningen er begrenset, påviste den seks ulike rødlistede naturtyper. Flere av artene som ble påvist, har Norge et internasjonalt ansvar for å ta vare på – særlig i lys av at klimaendringene truer nettopp disse naturtypene enda mer, ifølge Biofokus i Biofokus-rapport 2022–126.

Disse medlemmer viser til at Biofokus blant annet skrev at:

«for mange av mosene knyttet til snøleiene i blant annet Stølsheimen har Norge opp mot eller over 50 % av den europeiske bestanden.»

På tross av at deler av Stølsheimen er bygd ned med vannkraft, betrakter Biofokus de undersøkte fjellområdene som intakte.

Lignende funn ble oppdaget da Biofokus undersøkte et annet fjellområde på vestlandskysten, nærmere bestemt Blåfjellet-Snøheia-Geitanova i Sunnfjord og Høyanger kommuner (2024). Også der foreligger det planer om vindkraftutbygging. Biofokus fant seks ulike rødlistede naturtyper og understreket følgende:

«Dagens kunnskap indikerer at vestnorske, nedbørrike fjellområder er å betrakte som biologisk verdifulle områder med stor tetthet av rødlistede naturtyper og arter.»

Disse medlemmer mener at det er behov for et sterkere vern av disse naturtypene. Et sted man kan starte, er å sørge for at man får en sammenhengende «grønn korridor» mellom den foreslåtte nasjonalparken og det allerede eksisterende landskapsvernområdet i Stølsheimen. Hensikten med å ta vare på denne naturen er å opprettholde biotoper og naturmangfold. I høringssvarene til denne saken har det blitt nevnt at det er en stor utfordring at korridoren mellom områdene har lite vern, samtidig som området er attraktivt for utbygging og opplever sterkt press for industrialisering som truer natur, friluftsliv og kulturminner, i strid med lokalbefolkningens ønsker.

Disse medlemmer mener det er et nasjonalt ansvar å sørge for at disse naturverdiene forblir intakte.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti viser til at Stølsheimen også må vurderes opp mot forpliktelsene vi har i det globale Kunming-Montreal-rammeverket for naturmangfold (Naturavtalen) om 30 pst. vern innen 2030.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede opprettelsen av en grønn, sammenhengende korridor gjennom Stølsheimen (Alver, Masfjorden og Modalen kommuner), som på sikt kan gis en vernestatus.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede om en sammenhengende 'grønn korridor' gjennom Stølsheimen (Al-

ver, Masfjorden og Modalen kommuner) og tilgrensende terreng kan vurderes som kulturhistorisk landskap av stor verdi (KULA).»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen utrede opprettelsen av en grønn, sammenhengende korridor gjennom Stølsheimen (Alver, Masfjorden og Modalen kommuner), som på sikt kan gis en vernestatus.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen utrede om en sammenhengende «grønn korridor» gjennom Stølsheimen (Alver, Masfjorden og Modalen kommuner) og tilgrensende terreng kan vurderes som kulturhistorisk landskap av stor verdi (KULA).

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Fremskrittspartiet.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råar Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:242 S (2024–2025) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Jørgensen og Sofie Marhaug om vern av Stølsheimen – vedtas ikke.

Oslo, i energi- og miljøkomiteen, den 27. mai 2025

Ingvild Kjerkol

leder

Une Bastholm

ordfører

Statsråden

Energi- og miljøkomiteen Stortinget
Postboks 1700 Sentrum
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref
25/1754-

Dato
2. mai 2025

Dokument 8:242 S (2024-2025) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Jørgensen og Sofie Marhaug om vern av Stølsheimen

Jeg viser til brev 24. april 2025 fra leder av Stortingets energi- og miljøkomite vedlagt forslag fra stortingsrepresentantene Geir Jørgensen og Sofie Marhaug. Forslaget lyder:

«1. Stortinget ber regjeringen utrede opprettelsen av en grønn, sammenhengende korridor gjennom Stølsheimen (Alver, Masfjorden og Modalen kommuner), som på sikt kan gis en vernestatus.

2. Stortinget ber også regjeringen utrede om en sammenhengende «grønn korridor» gjennom Stølsheimen (Alver, Masfjorden og Modalen kommuner) og tilgrensende terreng kan vurderes som kulturhistorisk landskap av stor verdi (KULA)..»

Til forslag 1

Jeg er glad for at mange er opptatt av naturen vår og vil bevare områder de bryr seg om.

Med bakgrunn i Meld. St. 14 (2015–2016) pågår det en prosess for å verne mindre områder med verdifull natur i lavlandet, såkalt «supplerende vern». Det pågår også prosesser for å vurdere utvidelse av eksisterende nasjonalparker og landskapsvernområder, samt opprettelse av nye slike verneområder. I tillegg vurderes det å endre vernekategori for enkelte verneområder fra landskapsvern til nasjonalpark. Regjeringen har i Meld. St. 35 (2023-2024) Bærekraftig bruk og bevaring av natur uttalt at den vil vektlegge kommunal aksept ved vern av areal som nasjonalpark eller landskapsvernområde.

Formålet med disse prosessene er vern av områder som skal bidra til å danne økologiske nettverk og gjøre norsk natur mer robust mot klimaendringer, samt å dekke manglene i eksisterende verneområder slik at vi når det nasjonale målet om å ta vare på et representativt utvalg av norsk natur for framtidige generasjoner, og målet om å ta vare på truet natur.

Vernet skal også støtte opp om Norges bidrag til naturavtalens globale mål om bevaring: «Norge har gjennom vern eller andre effektive arealbaserte bevaringstiltak bevart minst 30 prosent av Norges landareal inkludert Svalbard og Jan Mayen innen 2030.»

Miljødirektoratet har gitt oppdrag til berørte statsforvaltere om å starte opp verneprosesser for eventuelle nasjonalparker og landskapsvernområder i områder det er lokal aksept for vern. I tillegg må selvsagt områdene ha slike naturkvaliteter at de oppfyller kriteriene for denne type vern etter naturmangfoldloven. Et av områdene statsforvalteren har fått i oppdrag å starte prosess i, er Masfjordfjella i Alver og Masfjorden kommuner.

Nytt vern som nasjonalpark eller landskapsvernområde i de delene av Stølsheimen som ikke er vernet i dag, forutsetter kommunal støtte. Hvis det viser seg at det er slik kommunal aksept, vil det kunne være aktuelt for miljømyndighetene å vurdere området med sikte på å starte en prosess for vern.

Så vidt jeg er kjent med står ikke områder i Stølsheimen på lista over områder som kan være aktuelle etter prosessen med «supplerende vern» i Vestland fylke. Kommunene kan imidlertid fortsatt spille områder inn som forslag til statsforvalteren dersom de ønsker det. Det er statsforvalteren som eventuelt da i første omgang vurderer om områdene har verneverdier som tilsier at det er aktuelt for prosessen med supplerende vern..

Jeg vil derfor ikke anbefale at Stortinget ber regjeringen starte en utredning for vern i disse områdene, men at eventuell oppstart av slike prosesser fortsatt bør avvende at kommunene eventuelt signaliserer aksept til vern.

I tillegg til ovennevnte verneprosesser kan områder med skog være aktuelle i ordningen med frivillig skogvern, dersom grunneiere gir tilbud om dette.

Til forslag 2

Kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse (KULA), er et register og et kunnskapsgrunnlag som skal sikre bærekraftig forvaltning av landskap av nasjonal interesse. KULA er slått sammen med NB! registeret, som er et register over kulturmiljøer av nasjonal interesse i byer og tettsteder. Samlet utgjør disse Kulturmiljø og landskap av nasjonal interesse, og gir en oversikt over hvilke kulturmiljø og landskap Riksantikvaren har vurdert som særskilt viktig å sikre i en nasjonal sammenheng.

Rammene for arbeidet med Kulturmiljø og landskap av nasjonal interesse kommer frem blant annet av Meld. St. 16 Nye mål i kulturmiljøpolitikken – Engasjement, bærekraft og mangfold. En status som landskap av nasjonal interesse betyr ikke at området vernes eller fredes, men gir tydelige signaler om hvilke landskap det må tas særskilt hensyn til i planlegging og bruk av arealene. Det fremgår av Klima- og miljødepartementets rundskriv Nasjonale og vesentlige regionale interesser på miljøområdet – klargjøring av miljøforvaltningens innsigelsespraksis T-2/16 at planforslag i konflikt med landskap av nasjonal interesse kan gi grunnlag for innsigelse fra regional kulturmiljøyndighet og Riksantikvaren.

Utvelgelsen av KULA-områder forestås av Riksantikvaren basert på rent faglige vurderinger, og det har allerede vært en grundig prosess med å velge ut landskap i tidligere Hordaland fylke. Ni områder ble valgt ut i dette fylket i 2016, etter en lengre prosess der Riksantikvaren samarbeidet med fylket og kommunene. KULA-registeret er ikke en statisk liste, men skal revideres når det er behov. Målet er at oversikten skal være en dynamisk oversikt som fylkene, Sametinget og Riksantikvaren holder oppdatert. Jeg ønsker ikke å instruere Riksantikvaren om å starte en prosess for å inkludere Stølsheimen i registeret. Jeg vil derfor fraråde Stortinget å be regjeringen starte en slik utredning.

Med hilsen

Andreas Bjelland Eriksen

